

Remissvar – synpunkter på regeringens forskningspolitik U2019/02263/UH

Sett ur ett internationellt perspektiv är Sverige en framstående forskningsnation och det svenska forskningssystemet rankas som ett av de fem länderna i OECD med högst värden. Som uppges i inbjudan att inkomma med synpunkter på regeringens forskningspolitik ska Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen utgöra grund för den forskningspolitik som regeringen bedriver.

Barnets rättigheter

Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning har historiskt prioriterats lågt. För att möta samhällets utmaningar och leva upp till de globala hållbarhetsmålen och bibehålla Sveriges position som en av de ledande forskningsnationerna behöver discipliner inom humaniora och samhällsvetenskap prioriteras. Den fria forskningen ges stort utrymme i den svenska forskningspolitiken och ska fortsatt skyddas. Den forskningsintensitet som råder bör dock rymma att en större del av forskningen styrs mot välfärdsforskning. Detta för att säkra kompetensförsörjningen inom samtliga forskningsområden, inte minst välfärdssektorn. Att öka andelen forskning som bedrivs inom högskolesektorn och inom icke-vinstdrivande sektor skulle stärka de forskningsområden som idag är eftersatta, såsom barn och ungas välfärd och levnadsvillkor.

Att barnkonventionen blir lag samma år som forskningspolitiken gör en nysatsning bör av skäl som härefter presenteras synliggöras i dess nya utformning. Ett nämnvärt skäl är Sveriges position som globalt föregångsland i det internationella samarbetet för att stoppa allt våld mot barn samt Sveriges historiskt ledande roll inom barnrättsliga reformer. För att fortsätta att vara en global föregångare inom forskning och innovation och leva upp till de hållbarhetsmål som Agenda 2030 föreskriver, får inte forskning om barns livsvillkor hamna i skymundan. Icke-diskriminering av barn på samtliga diskrimineringsgrunder måste bevakas särskilt i alla avseenden som rör barn. För att forskningspolitiken ska kunna följa barnkonventionens genomförande bör fler indikatorer ur forskningssynpunkt utformas. Barns rätt till hälsofrämjande åtgärder ska tydliggöras på samma sätt som för vuxna kvinnor och män. Forskning om hälsofrämjande åtgärder och insatser som avser omfatta hela befolkningen ska utgå ifrån ett barnperspektiv i lika hög grad som vuxenperspektivet. För att målen med en starkt forskningspolitik ska uppnås krävs en starkare samverkan mellan forskning och praktik. Genom att stötta aktörer vars uppdrag är att fungera som en länk mellan forskningen och den praktik som forskningen rör, främjas en evidensbaserad praktik.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att regeringens forskningspolitiska inriktning från och med år 2020 inkluderar barn och ungas levnadsvillkor, med fokus på jämlika och goda uppväxtvillkor för alla barn. De nationella levnadsnivåundersökningarna (LNU) av barn och unga som senast genomfördes år 2010 är av stor betydelse för att kartlägga hur barn och unga har det i Sverige och sätta fokus på deras uppväxtvillkor. Regeringen bör rikta särskilt fokus till barn i utsatthet och forskningsmedel behöver reserveras som rör preventiva och åtgärdande insatser till utsatta barn. Exempelvis barn som växer upp i social utsatthet, inom social barnvård, som utsatts för våld eller övergrepp, barn som är anhöriga eller barn som växer upp med föräldrar i vårdnadstvist eller konflikt.

Skolans kompensatoriska kraft

I ett hållbart samhällsbyggande spelar skolan en central roll. Att se över likvärdigheten mellan barns förutsättningar för att klara av sin skolgång är avgörande för att skapa ett ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. Det är tillika den främsta skyddsfaktorn för att det enskilda barnet inte hamnar i framtida utanförskap. En av barnkonventionens fyra ledande principer, diskrimineringsförbudet, fastställer att barnets rättigheter ska tillförsäkras utan åtskillnad av något slag, däribland socialt ursprung.

Det är traktatsstatens skyldighet att tillförsäkra varje barn ett diskrimineringsförbud. En av skolans viktigaste uppgifter är det kompensatoriska uppdraget, vilket syftar till att motverka den ojämlikhet som råder vad gäller barns möjligheter att klara av sin skolgång.

Det är idag stora skillnader mellan barns förutsättningar att klara sin skola. Barn i samhällsvård är en grupp barn som underpresterar i jämförelse med andra jämnåriga. För att kunskapsresultat i det svenska skol- och utbildningssystemet ska förbättras måste de barn som uppvisar lägst skolresultat prioriteras särskilt. Insatser i skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och empiriskt beprövade metoder ska prioriteras. Forskning om skolstödande insatserns effekter, implementering och spridning bör prioriteras.

Av de barn som placeras i samhällsvård lämnar cirka 55% grundskolan med behörighet att söka ett nationellt gymnasieprogram. Pojkars snitt ligger runt 50% och flickors på 60%. Motsvarande siffra för riksnittet ligger på 84% vid senaste mätningen år 2019. Resultaten för de placerade barnen är från år 2015 då inga nyare undersökningar har publicerats. Att statistik tas fram och publiceras över placerade barns skolgång är angeläget. Artikel 25 i barnkonventionen ålägger stater en översynsplikt för att överse det placerade barnets situation och vård utanför familjen, vilken skolan och barnets skolrelaterade prestationer är en stor och väsentlig del av.

En långsiktig forskningspolitik

För att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation krävs en långsiktig forskningspolitik. Genom att anta en forskningspolitisk riktning som främjar långsiktighet kan samhällsutmaningar bättre förebyggas och åtgärdas. En långsiktig forskningspolitik skulle gynnas av en forskningsstrategi gällande vilken typ av forskning som kan finansieras av olika finansiärer. Mindre studier, eller mindre kostsamma studier med litet urval eller avgränsade registerstudier, kan med fördel finansieras av mindre anslagsgivare som exempelvis stiftelser eller regionala FoU-enheter. Det lämnar ansvaret för de större forskningsprojekten till de stora institutionella anslagsgivarna. På så sätt blir ansvar och förväntningar hos både anslagsgivare och sökande tydligt.

Inom området för långsiktighet rekommenderas att fortsätta de redan påbörjade nationella studierna som fångar upp förändringar över tid, som exempelvis enkätstudien 'Unga Sex och internet' (2019) och 'Våld mot barn' (2016). Dessa studier har genomförts regelbundet vart 5:e år och fångar upp i vilken utsträckning unga utsätts för våld och övergrepp på och utanför nätet, hur de mår samt eventuella bakgrunds- och sambandsfaktorer. Denna typ av epidemiologiska studier utförda med jämna mellanrum och den kontinuitet som det skapar, är värdefulla för att beskriva frekvensen av barns utsatthet ur ett samhällsperspektiv. En långsiktig forskningspolitik kräver både longitudinella studier och att projektmedel ges till mer långvariga projekt snarare än studier av mer intensiv karaktär med kort projekttid.

2019-10-18

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Föredragande i ärendet har varit Emma Tengwall

Anne Marie Brodén
Ordförande

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare